

25. Исследование динатриевых солей моноэфиров сульфоянтарной кислоты и показателей качества пенообразователей на их основе / Боровиков В.А., Билкун Д.Г., Белошицкий Н.В. и др. // *Пожарная безопасность*. – №1. М.: ВНИИПО МВД России. – 2001. – С. 53-58.
26. Дослідження з визначення можливості розробки рецептури піноутворювачів для пожежогасіння на основі динатрієвих солей моноефірів сульфоянтарної кислоти / Боровиков В.О., Билкун Д.Г., Юрченко І.О. та ін. // *Науковий вісник УкрНДІПБ*, 2000, №1-2. – С. 33-37.
27. *Справочник гальваника* / Байрачный Б.И., Орехова В.В., Харченко Э.П. и др. Харьков: Прапор, 1988. – 180 с.
28. Антонов А.В., Боровиков В.О., Турчин А.І. Дослідження щодо розроблення водних і водопінних вогнегасних речовин з розширеним температурним діапазоном застосування // *Науковий вісник УкрНДІПБ*, 2003, №1(7). – С. 81-89.

УДК 614.841

В.М. Баланюк, О.М.Щербина, к.фарм.н., доцент (Львівський інститут пожежної безпеки МНС України), Б.Т. Грималюк, к.х.н., доцент Ю.В. Кіт, к.х.н., доцент (Національний університет "Львівська політехніка")

ДОСЛІДЖЕННЯ ВОГНЕГАСНОЇ ДІЇ АЕРОЗОЛІВ, ОДЕРЖАНИХ СПАЛЮВАННЯМ ТВЕРДОПАЛИВНИХ КОМПОЗИЦІЙ РІЗНОГО СКЛАДУ

В роботі представлені результати досліджень впливу вогнегасних аерозолів одержаних шляхом спалювання ТПК різного складу на процес гасіння метану.

Змінюючи співвідношення окисників і пального було встановлено, що тим самим можна впливати на вогнегасну ефективність аерозолу.

При спалюванні твердопаливних композицій (ТПК), виготовлених за піротехнічною технологією, утворюються аерозолі, які мають дуже високу вогнегасну дію.

В патентній літературі приводяться різноманітні рецептури ТПК [1] але їх основними компонентами є суміш окислювачів (KNO_3 ; $KClO_4$; інші) і відновників (палива) – органічних смол. При різних співвідношеннях окислювачів і палива одержують різні співвідношення компонентів газової та конденсованої фаз в одержаних аерозолях. Однозначної відповіді про вогнегасну роль цих компонентів в літературі немає.

В даній роботі представлені результати досліджень впливу аерозолів, одержаних спалюванням ТПК різного складу, на процес гасіння метану. За основу було взято, як окисники – KNO_3 ; $KClO_4$; $NaNO_3$ а як пальне - епоксидну діанову смолу (ЕДС).

Досліди проводили в металевій камері об'ємом 11,7л. Спалювання наважки ТПК здійснювали електричним нагрівальним пристроєм. Газ подавали в камеру через пальник – скляну трубку з внутрішнім діаметром 1мм. Всі досліди виконані при постійній подачі метану – $7,5 \cdot 10^{-3}$ м³/год (або – 2,08 см³/сек). ТПК готували змішуючи відповідну наважку окисника з ЕДС. Для затвердіння ЕДС застосовували поліетиленполіамін (ПЕПА) у співвідношенні 10:1 (смола:ПЕПА).

Перед спалюванням ТПК визначили тривалість горіння метану в цій камері, яка становила $\tau_{гор} = 150$ сек.

Виходячи з рівняння реакції

виконавши відповідні розрахунки, можна вважати, що горіння метану припиняється при досягненні концентрації кисню – 16об%.

Визначення вогнегасної концентрації аерозолів встановлювали фіксуєючи час горіння метану, а саме – спочатку спалювали наважку ТПК і через 5 сек. запалювали метан. Якщо в

певних умовах тривалість горіння метану становила менше 1 сек. вважали, що була досягнута вогнегасна концентрація аерозолі (Св.).

Зважаючи наважку ТПК до спалювання і залишок після спалювання встановлювали відсоток утворення аерозолі – (К;%).

Результати досліджень з визначення залежності мінімальної вогнегасної концентрації аерозолів від складу ТПК представлені в таблиці.

Залежність мінімальної вогнегасної концентрації аерозолів від складу ТПК.

№ п/п	Вміст компонентів ТПК (%мас)					Св·10 ³ (г/л)	Мв·10 ³ (г/л)	К %
	окисники			пальне				
	KClO ₄	KNO ₃	NaNO ₃	ЕДС	Вуглець			
1	40	40	—	20	—	21,3	24,8	86
2	50	—	—	20	—	18,5	25,6	72
3	—	80	—	20	—	21,5	41,5	52
4	60	20	—	20	—	21,1	29,0	73
5	20	60	—	20	—	14,6	21,4	68
6	30	30	—	40	—	16,0	21,4	75
7	20	20	—	60	—	18,0	25,6	70
8	40	—	40	20	—	19,1	25,6	75
9	40	40	—	—	20	27,4	28,8	95
10	45	35	—	10	20	18,0	22,0	82

тут: Св – мінімальна вогнегасна концентрація;

Мв – мінімальна маса наважки;

К степінь перетворення ТПК в аерозоль.

Як бачимо, аерозолі проявляють високу вогнегасну ефективність, і змінюючи співвідношення окисників і пального можна впливати на їх ефективність.

Причому, збільшення концентрації KNO₃, (дослід 5) і збільшення кількості пального (дослід 6 і 7) приводить до покращення ефекту (порівнюючи з д. 1). Заміна KNO₃ на NaNO₃ (дослід 8) також дещо підвищує ефективність.

Заміна пального ЕДС на вуглець (дослід 9) привела до різкого зменшення ефективності і наступний дослід (дослід 10), після введення в ТПК частини ЕДС, показав збільшення ефективності.

Отже вогнегасна ефективність аерозолів суттєво залежить від складу аерозолі, а саме – співвідношення конденсованої і газової фаз. Причому, на прикладі досліді 9, видно, що при спалюванні ТПК, в результаті чого в газовій фазі практично відсутня наявність водяної пари, значно погіршується вогнегасна ефективність аерозолі. Окремо відмітимо, що при попередньому насиченні камери водяною парою (до теоретичної концентрації пари ~ 0,7 %об) і спалюючи в цій ситуації наважку ТПК (дослід 9) було зафіксовано значне підвищення ефективності аерозолі – з 27,4 · 10⁻³ до 20,0 · 10⁻³ г/л.

Отже, на противагу авторам [2], які пояснюють високу ефективну здатність таких аерозолів по аналогії з дією високодисперсних порошків, ми вважаємо, що роль газової фази безпідставно нівелюється, бо кількість газової фази при згоранні ТПК дуже мала – $V_{\text{аерозолі}} \cong 320 - 390 \frac{\text{см}^3}{\Gamma_{\text{тпк}}}$. При спалюванні наважки 0,02г ТПК з якої створюється вогнегасна концентрація аерозолі, утворюється 6,4 – 7,8 см³ об'єму аерозолі; при умові, що співвідношення твердої фази до газової приблизно 1:1 на долю газової припаде 3,2 – 3,9 см³ (суміш CO₂ і H₂O), чого дійсно недостатньо для об'ємного гасіння газовою фазою.

Але наступними дослідіми було встановлено, що в усіх випадках ТПК, вогнегасна дія аерозолі проявляється на стадії спалювання дуже малих наважок ТПК.

Так наприклад, характерним для всіх випадків є факт припинення горіння метану через 50 сек, після створення концентрації аерозолі в межах 8,0 · 10⁻³ – 10,0 · 10⁻³ г/л. При цьому спалюється лише 130,5 см³ метану і утворюється (виходячи із рівняння реакції) лише 1,1 %

CO₂ і 2,2 % H₂O, а кисню спалюється 261 см³, тобто залишається 18,76 об%, що достатньо для продовження горіння метану.

Ми погоджуємось з думкою[3], що вогнегасна здатність АОС обумовлена сумарним впливом хімічних і теплофізичних факторів. Таким чином, необхідно більш детально дослідити роль газових компонентів аерозолів і їх сумісну дію на процеси гасіння.

СПИСОК навчального посібника "Практикум з хімії" авторів Кіреєва О.О., Тарасова Г.В., Щербини О.М., Кукуєвої В.В.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Тарадайко В. Особенности аерозольного пожаротушения // Бюлетень пожежної безпеки. 1999. № 1. с. 24-36.
2. Баратов А.Н. Физические и химические аспекты пожаротушения экономически эффективными системами на основными на сжигании пропелантов //Пожаровзрывоопасность. 2001. 6. с 26-32.
3. Агафонов В.В., Копылов П.П., Обоснование механизма подавления газофазного горения аерозолями АОС и пути повышения их огнетушащей способности //Материалы 16 Всероссийской научно-практической конференции 2001. ст. 91-96.

УДК 674.048:517.95

Е.І. Івашко, (Львівський інститут пожежної безпеки МНС України), Я.І. Соколовський д.т.н., професор (Український державний лісотехнічний університет)

МОДЕЛЮВАННЯ ТЕХНОЛОГІЧНИХ ПАРАМЕТРІВ ПРОСОЧУВАННЯ ДЕРЕВИНИ

Наведено фізико-математичну модель розрахунку технологічних параметрів просочування деревини захисними препаратами.

Актуальність проблеми. Підвищення фізико-механічних властивостей деревини, її довговічності шляхом просочування вогнезахисними піренами зумовлює проведення теоретичних та експериментальних досліджень визначення раціональних технологічних режимів консервації. Існуючі відповідні експериментальні результати, а також відповідні фізичні уявлення дозволяють отримати фізико-математичну модель процесу просочування деревини з врахуванням надлишкового тиску, яка з необхідною достовірністю для практичного застосування дозволяє прогнозувати та оптимізувати технологічні параметри захисної обробки будівельних дерев'яних конструкцій та елементів будь-яких розмірів.

Аналіз існуючих результатів. Теоретичні дослідження просочування деревини в умовах надлишкового тиску наведені у роботах [1,2,3]. Дослідження проводились в основному для сталих значень фізичних коефіцієнтів. Зокрема, у [3] допускалось, що пористість деревини є величиною сталою, а в [2] постійні значення надавались величині густини просочування рідини. Враховуючи відсутність аналітичного розв'язку фізико-математичної моделі, на що вказують у [1], автором [4] запропоновані відповідні емпіричні залежності.

Тому, метою наших досліджень є моделювання процесу просочування деревини з врахуванням надлишкового тиску і лінійних залежностей зміни густини просочуваної рідини і пористості деревини у випадку збільшення надлишкового тиску.

Постановка задачі. В основу моделювання просочування деревини вогнезахисними препаратами у випадку надлишкового тиску покладено рівняння